

EKONOMSKI SCENARIO I FINANSIJSKA INDUSTRIJA U EU27 I UK POSLE BREGZITA

SCENARIO FOR ECONOMY AND FINANCIAL INDUSTRY IN EU27 AND UK AFTER THE BREXIT

Marko Stevović

Univerzitet Metropolitan – FEFA, Beograd, Srbija

©MESTE

JEL category: **F47, F49, F50.**

Apstrakt

Predmet istraživanja u ovom radu su mogući ekonomski i finansijski efekti Bregzita na preostale članice Evropske unije i na samu UK. Obuhvaćene su promene u odnosima unutar EU27 i očekivane promene u odnosima EU sa drugim zemljama. U okviru holističkog pristupa, u radu se analizira ekonomski aspekt kroz trgovinu, uvoz/izvoz, uticaj na BDP, kreiranje ekonomske budućnosti i mogući uticaji na finansijsku industriju. Još u periodu pre glasanja za Bregzit, bilo je jasno da će za UK finansijski sektor i finansijske usluge biti jedan od glavnih domena koji će pogoditi grad London prema veličini štete i nivou poremećaja u tim oblastima, jer finansijske usluge direktno utiču na zaposlenost, obezbeđujući značajan broj radnih mesta i takođe učestvuju u prihodu Londona i BDP-a UK. U narednim godinama, finansijsko regulatorno okruženje EU bi se moglo promeniti. Pozicija Londona kao međunarodnog finansijskog centra mogla bi biti ugrožena ako veliki broj evropskih firmi migrira nakon Bregzita. U radu je dat i koncizan pregled mogućih modela trgovinskih sporazuma i njihove procenjene posledice po EU i Veliku Britaniju. Zaključci sprovedenih istraživanja, izvedeni u ovom radu proistekli su iz kvantitativne analize trgovine između zemalja članica EU i UK i iz urađene procene posledica Bregzita na BDP UK i EU27 za pretpostavljeni raspon od optimističkog do pesimističkog scenarija.

Ključne reči: *Ekonomske uticaji, Bregzit, UK, EU, BDP, finansijska industrija.*

Abstract

Research subject of this paper cover possible economic and financial effects of Brexit on remaining members of the European Union and on the UK itself. Changes in relations within the EU27 and the expected changes in EU relations with other countries are analysed. Within the holistic approach, this paper analyzes the economic aspect through trade, import/export, impact on GDP, creation of an economic future and possible impact on financial industry. Even before the vote for Bregzit, it was clear that for the UK, the financial sector and financial services would be one of the main domains that would hit the city of London by the size of the damage and the level of disruption in these areas, as financial services directly affect employment, providing a significant number of jobs and also participating in

Address of the author:

Marko Stevović

[✉ marko.stevovic96@gmail.com](mailto:marko.stevovic96@gmail.com)

London's income and the GDP of UK. In the coming years, the EU's financial regulatory environment could change. London's position as an international financial centre could be

jeopardized if a large number of European firms migrate after the Brexit. A concise overview of possible models of trade agreements and their estimated impacts on the EU and the UK is also given in this paper. The conclusions of the research carried out in this paper were derived from the quantitative analysis of trade between the EU Member States and the UK and from the estimated impact of Brexit on the UK and EU27 GDP for the assumed range from the optimistic to the pessimistic scenario.

Keywords: *Economic impacts, Brexit, UK, EU, BDP, financial industry.*

1 UVOD

Odluka Velike Britanije o napuštanju Evropske Unije predstavlja neočekivani i do sada nepoznat događaj u praksi Evropske Unije (Stevovic, 2016). Nedostatak sličnih iskustava kao i neočekivana odluka o napuštanju EU predstavlja dodatnu otežavajuću okolnost za pravilnu procenu uticaja Bregzita na ekonomske parametre kako Velike Britanije tako i Evropske Unije (De Grauwe, 2016).

Nesporne činjenice o posledicama Bregzita u ekonomskom smislu se ipak mogu formulisati na sledeći način (odnosno u ovoj fazi istraživanja moguće je usvojiti sledeće hipoteze):

- Nakon sporazumnog razdruživanja sigurno će doći do promena u ekonomskim sporazumima koji su olakšavali trgovinu i ekonomski razvoj unutar EU dok je Velika Britanija bila njen član;
- sigurno će doći do promena ovih sporazuma u smislu redukcije olakšanja te trgovine;
- sigurno će doći do negativnih ekonomskih posledica po obe pregovaračke strane i
- svaka strana u pregovorima će težiti da maksimalno zaštiti sopstvene interese.

Ne treba unapred odbaciti ni pretpostavku da stepen zaštite sopstvenih ekonomskih interesa obe strane neće biti racionalno zasnovan na ekonomskim principima već da će svaka strana pokušati da dokaže ispravnost sopstvene političke odluke (Stevovic, 2018b), uz spremnost da plati i određenu ekonomsku cenu. Odnosno moguće je uključiti pretpostavku da pregovori o napuštanju EU mogu biti vođeni i završeni na način koji neće minimizirati ekonomske štete, već da će se ekonomski efekti optimizovati u kontekstu drugih ciljeva. U tom smislu moguće je zaključiti da ekonomski interesi neće biti od kritičnog značaja kada se donose konačne odluke o formulaciji sporazuma o napuštanju EU od strane Velike Britanije ni kod jedne od pregovaračkih strana. Takođe se mora imati u vidu i da nije moguće predvideti sve ekonomske konsekvence sporazuma o napuštanju Evropske Unije od strane Velike Britanije, kao što nije bilo moguće

predvideti sve posledice migrantske krize na ekonomiju EU (Stevovic & Crnobrnja, 2015). Dinamika globalnih ekonomskih odnosa može u nekom trenutku relativizovati pojedina rešenja koja su obostrano prihvaćena i dovesti koristi i/ili šteta za jednu ili drugu stranu. Značaj Bregzita potvrđuje i veliki broj naučnih radova, akademskih istraživanja, skupova posvećenih ovoj temi kao i izjava nezavisnih ekonomskih stručnjaka (Burdekin i sar, 2018). Činjenica da se temi Bregzita stalno pojavljuju nova istraživanja i mišljenja ukazuju da ona nije dovoljno istražena i da nije u dovoljnoj meri objašnjena što otvara mogućnost za dalja istraživanja.

Predmet ovog rada je da istraži objektivne posledice na ekonomski aspekt odnosa Velike Britanije i EU27 u svetlu Bregzita. Pri tome se polazi od racionalnih pretpostavki da svaka strana nastoji da maksimizira sopstvenu korist ili da minimizira sopstvenu štetu. Imajući u vidu da je Velika Britanija donela odluku o napuštanju EU racionalna je pretpostavka da je odluka doneta sa ubeđenjem o većoj koristi za Veliku Britaniju. Nasuprot tome, EU koja nije inicijator ove odluke Velike Britanije, po pretpostavci treba da minimizira štetu usled Bregzita. Posmatrano iz ugla navedene logike pozicije pregovaračkih strana su definisane. Međutim objektivna analiza zahteva identifikovanje, detaljno istraživanje i analizu svih ekonomskih faktora od značaja za realnu procenu uticaja Bregzita na ekonomije Velike Britanije i Evropske Unije.

1.1 Predmet istraživanja

Predmet istraživanja u ovom radu je uticaj napuštanja Evropske Unije od strane Velike Britanije na ekonomije obeju strana.

Istraživanja se baziraju na sledećoj građi:

- postojeći dokumenti koji opisuju ekonomske pokazatelje obe strane kao i međusobne odnose dveju ekonomija u okviru Evropske Unije;

- naučni i stručni radovi koji se bave problematikom Bregzita sa ekonomskog aspekta;
- izjave nezavisnih ekonomskih eksperata o Bregzitu i
- izjave zvaničnika Evropske Unije o ekonomskim implikacijama Bregzita.

U tom cilju objektivnog istraživanja i ocene postojećih ekonomskih odnosa između Velike Britanije i EU prvo je izvršeno istraživanje, evaluacija (vrednovanje) i selekcija relevantnih dokumenata i literature koja opisuje postojeće odnose i rezultate dveju ekonomija unutar ekonomskog sistema.

Pored analize Bregzita izvršeno je istraživanje, evaluacija i analiza metodologija koje se mogu koristiti za ekonomsku procenu uticaja Bregzita na ekonomske odnose između Velike Britanije i Evropske Unije.

Na osnovu urađenih istraživanja ekonomskih odnosa i metodologija koje se mogu primeniti na ekonomske odnose izvršen je njihov izbor i analiza mogućih ekonomskih scenarija o međusobnom uticaju na ekonomije Velike Britanije i Evropske Unije nakon završetka procesa pregovora.

1.2 Metodologija istraživanja

Metodologija istraživanja zasniva se na detaljnoj analizi ekonomskih parametara sadržanih u raspoloživim dokumentima, stručnim i naučnim radovima, evaluaciji i selekciji činjenica sadržanih u dokumentima i radovima koje su od značaja za pouzdano zaključivanje o ekonomskim implikacijama Bregzita za obe strane u procesu razdruživanja kao i na izjavama zvaničnika EU i VB koje mogu imati implikacije na obe strane u procesu.

Preovlađujuća dokumenta pronađena su u detaljnoj studiji IMCO odbora koji je izradio

detaljan pregled svih akademskih istraživačkih studija koje su zasnovane na projekcijama odnosa EU i VB na osnovu modela koje EU koristi u drugim bilateralnim odnosima.

Primenjen je metodološki holistički pristup (Castro et al., 2010) koji obuhvata metode indukcije i dedukcije, analize i sinteze kao i metod analogije (Sarkar, 2007).

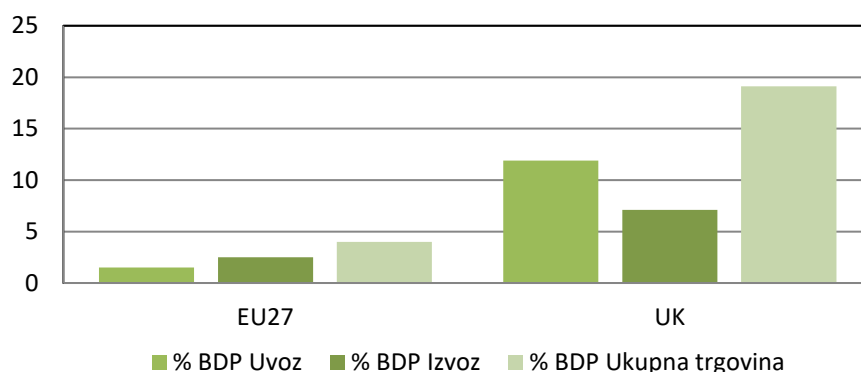
2 EKONOMSKI ASPEKT BREGZITA

Kao rezultat opredelenja za Bregzit, proističe da ekonomski gubici čine najveću zabrinutost među drugim državama, kada se analizira uticaj Bregzita, (Stevovic, 2018c). Statistika naglašava dominantnu poziciju Velike Britanije kao ekonomskog aktera (Somai, 2017). Velika Britanija predstavlja 14,8% ekonomskog područja EU, 12,5% njenog stanovništva i zaslužna je za 19,4% izvoza EU (ne računajući trgovinu unutar EU), ali unutar EU Velika Britanija ima trgovinski deficit, koji može biti prilično značajan (De Ville 2014, str. 149).

Obim trgovine između Velike Britanije i EU-a je značajan, sa velikim suficitom u korist EU. Izvoz EU27 u Veliku Britaniju iznosi 306 milijardi evra, a uvoz iznosi 184 milijarde evra (za referentnu 2015. godinu) (McGowan, 2018). Kao poređenje, trgovinska statistika između EU28 i SAD ima sličnu veličinu. U 2015. godini, EU je izvozila 371 milijardu evra u SAD i uvezla 250 milijardi dolara robe (Odermatt, 2018). Razlika u obimu trgovine između Velike Britanije i članica Evropske unije i Velike Britanije i SAD je samo oko 20% (Busch i Matthes, 2016). Ostvareni izvoz i uvoz između Velike Britanije i EU, u oba smera izraženo u milijardama eura (10^9) i procentualno u odnosu na BDP, za analiziranu 2015-u godinu, prikazan je u Tabeli 1 i u procentima BDP-a (GDP) na Grafikonu 1.

Tabela 1 – Uvoz, izvoz i ukupan trgovinski promet između UK i EU27, izvor: Eurostat

	Uvoz		Izvoz		Ukupna trgovina	
	10 ⁹ €	% BDP	10 ⁹ €	% BDP	10 ⁹ €	%BDP
EU27	184	1,5	306	2,5	491	4
UK	306	11,9	184	7,1	491	19,1

Grafikon 1 – Uvoz (import), izvoz (export) i ukupna trgovina (total trade) u % BDP (GDP) između EU27 i UK, na bazi podataka Eurostat (<http://ec.europa.eu/eurostat>)

2.1 Analiza trgovine UK i pojedinih država EU27

Očigledno je da statistika trgovine EU27 sa Velikom Britanijom varira po zemljama, što predstavlja značajan udeo trgovine za određene zemlje i skoro nikakav za druge, predviđajući ekonomske izazove sa kojima će se neke zemlje suočiti nakon Bregzita.

Nemačka je najveći izvoznik u Veliku Britaniju (85 milijardi evra), zatim dolazi Holandija (43 milijarde evra), Francuska (35 milijardi evra), Belgija (28 milijardi evra), Italija (23 milijarde evra), Španija (19 milijardi evra) i Irska (17 milijardi evra), Tabela 2. Sve druge države članice izvoze manje od 10 milijardi evra. Slika je približno u skladu sa veličinom ekonomija u EU27, izuzev bliskih suseda Velike Britanije, Holandije, Belgije i Irske, koje su više nego srazmerno zastupljene.

Slična je situacija i kada se analizira uvoz. Nemačka je na vodećoj poziciji (42 milijarde evra), zatim dolaze Francuska (25 milijardi evra), Holandija (24 milijarde evra), Irska (23 milijarde evra) i Belgija (16 milijardi evra), Tabela 2.

Možda najizraženija statistika u pogledu potencijalnog ekonomskog uticaja, koji sledi posle Bregzita je procenat BDP-a koji se pripisuje izvozu i uvozu. Preciznije rečeno, izvoz EU u UK ukupno iznosi 2,5% ukupnog BDP-a EU, dok izvoz iz Velike Britanije u EU27 predstavlja mnogo veći 7,5% Britanskog BDP-a. Brojevi postaju dramatičniji kada se posmatra iz perspektive uvoza, pošto uvoz Velike Britanije iz EU iznosi 11,9% BDP-a Velike Britanije, dok uvoz EU-a iz Velike Britanije iznosi samo 1,5% BDP-a EU. Dakle očigledno je da je opšta slika ovde da Velika

Britanija mnogo više zavisi od EU27 ekonomski nego obrnuto.

Prethodne statistike imaju samo ograničenu ocenu za celovito tumačenje, jer različite države članice imaju različite nivoe ekonomskih veza sa Velikom Britanijom. Neke države članice, posebno manje države, mnogo zavise od britanskog tržišta zbog prirode svojih ekonomskih aktivnosti (Whyman i Petrescu, 2017a).

Države članice EU čiji izvoz u Veliku Britaniju predstavlja najveći deo svog BDP-a su Irska (6,9% BDP-a Irske), Belgija (6,8% BDP-a Belgije) i Holandija (6,3% BDP-a Holandije). To znači da će ove tri zemlje biti najviše izložene predstojećim ekonomskim efektima Bregzit-a, dok se većina drugih država članica nalazi u rasponu od 1,5 do 3% sopstvenog BDP-a, (Emerson i sar., 2017).

Još jedan primetan trend je taj što većina zemalja članica EU-27 ima uvoz robe i usluga iz Velike Britanije na nivou oko 1% njihovog BDP-a, ali nekoliko država članica EU-27, kao što su Irska, Malta, Kipar, Holandija i Belgija – imaju uvoz koji predstavlja značajno veće učešće i ono je na nivou od 9% njihovog BDP-a.

2.2 EU27 izvoz / uvoz sa UK za sva dobra

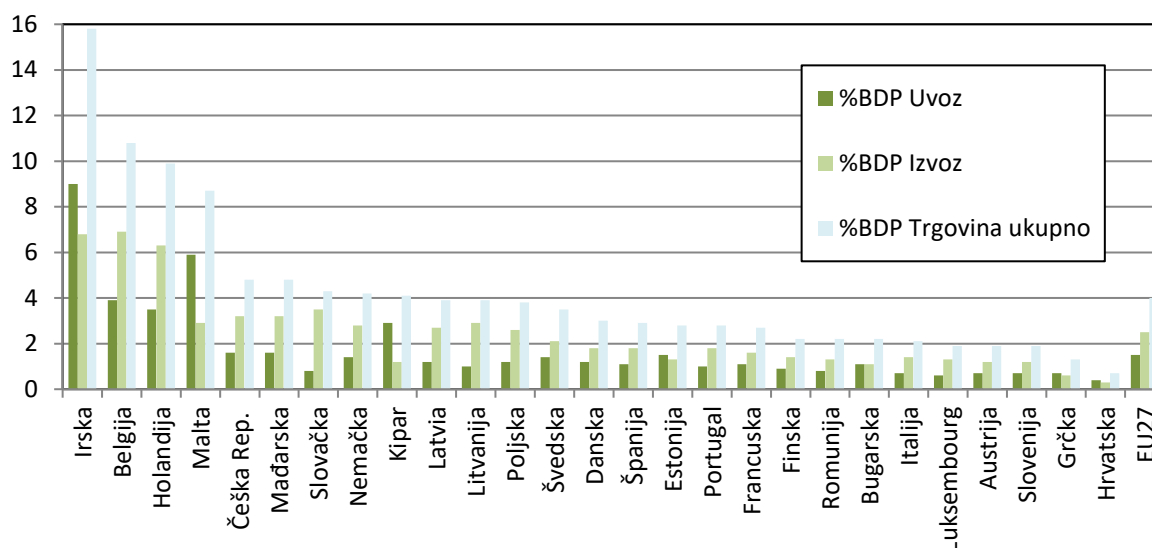
U narednoj Tabeli 2 i Grafikonima 2 i 3 je dat prikaz izvoza i uvoza između svih zemalja EU27 i Velike Britanije za svu robu, rangirano po udelu sopstvenog BDP-a iz 2015. godine.

Ukupna razmena između UK i EU27, kao i sa svakom zemljom pojedinačno, izraženo u % uvoza, izvoza i ukupno, dati su na Grafikonu br 2.

Tabela 2 – Trgovinski promet i učešće u BDP-u za UK i sve zemlje EU27

izvor: Eurostat (<http://ec.europa.eu/eurostat>)

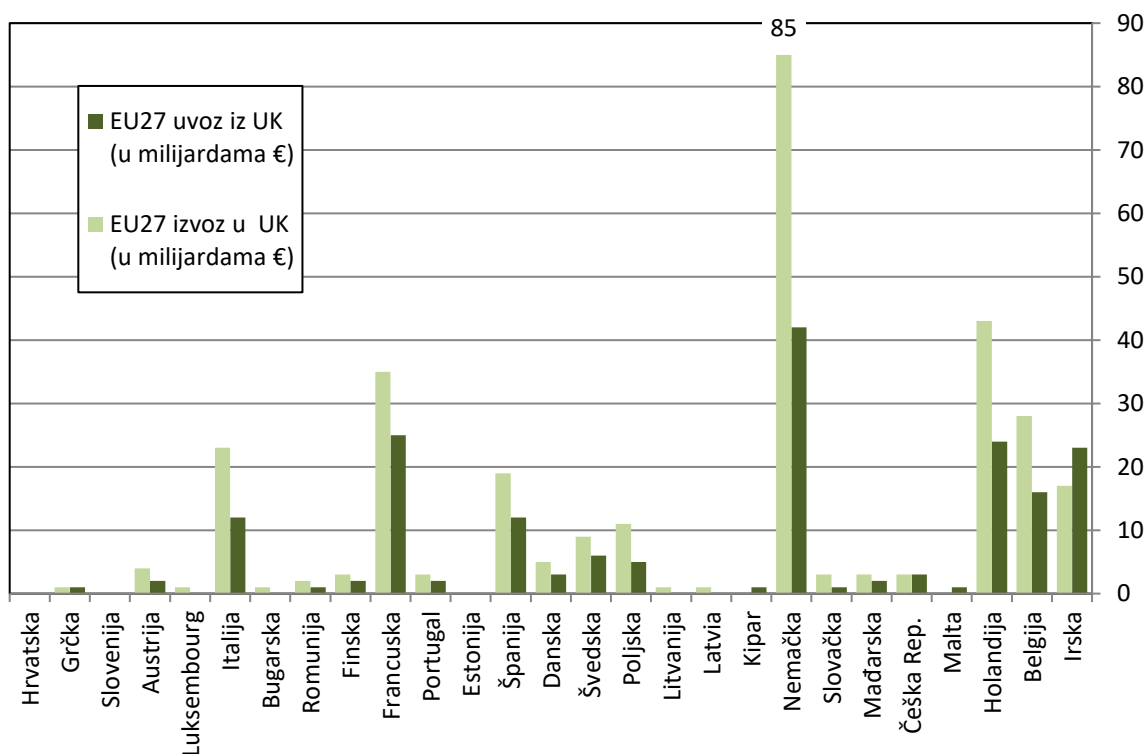
	EU27 uvoz iz UK		EU27 izvoz u UK		Trgovina ukupno	
	10 ⁹ €	%BDP	10 ⁹ €	%BDP	10 ⁹ €	%BDP
Irska	23	9	17	6,8	40	15,8
Belgija	16	3,9	28	6,9	44	10,8
Holandija	24	3,5	43	6,3	67	9,9
Malta	1	5,9	0	2,9	1	8,7
Češka Rep.	3	1,6	3	3,2	5	4,8
Mađarska	2	1,6	3	3,2	5	4,8
Slovačka	1	0,8	3	3,5	3	4,3
Nemačka	42	1,4	85	2,8	127	4,2
Kipar	1	2,9	0	1,2	1	4,1
Latvia	0	1,2	1	2,7	1	3,9
Litvanija	0	1	1	2,9	1	3,9
Poljska	5	1,2	11	2,6	16	3,8
Švedska	6	1,4	9	2,1	15	3,5
Danska	3	1,2	5	1,8	8	3,0
Španija	12	1,1	19	1,8	32	2,9
Estonija	0	1,5	0	1,3	1	2,8
Portugal	2	1	3	1,8	5	2,8
Francuska	25	1,1	35	1,6	59	2,7
Finska	2	0,9	3	1,4	5	2,2
Romunija	1	0,8	2	1,3	3	2,2
Bugarska	0	1,1	1	1,1	1	2,2
Italija	12	0,7	23	1,4	34	2,1
Luksembourg	0	0,6	1	1,3	1	1,9
Austrija	2	0,7	4	1,2	6	1,9
Slovenija	0	0,7	0	1,2	1	1,9
Grčka	1	0,7	1	0,6	2	1,3
Hrvatska	0	0,4	0	0,3	0	0,7
EU27	184	1,5	306	2,5	491	4,0

Grafikon 2 – Prikaz trgovine EU27 sa UK izraženo u procentima BDP-a, detaljno za uvoz, izvoz i ukupnu trgovinu, na bazi podataka Eurostat (<http://ec.europa.eu/eurostat>)

Na grafikonu 3 su prikazani izvoz iz pojedinih zemalja EU27 u Veliku Britaniju i uvoz koji one

realizuju iz Velike Britanije u milijardama evra (10⁹ eura).

Grafikon 3 – Izvoz i uvoz iz pojedinih zemalja EU27 u odnosu na UK, na bazi podataka Eurostat (<http://ec.europa.eu/eurostat>)

3 MOGUĆI MODELI EKONOMSKE BUDUĆNOSTI

Da bi se procenio ekonomski uticaj Bregzit-a na EU27, neophodno je analizirati moguće rezultate

pregovora koji su započeti 19. juna 2017. Dalje, potrebno je napomenuti da su neekonomski uticaji Bregzit-a, posebno politički, takođe u korelaciji sa pregovorima, jer ako Velika Britanija postigne za sebe povoljne ekonomske / trgovinske posledice,

druge države članice mogu protumačiti da se EU može napustiti na relativno "bezbolan" način, čime bi već postojeće dezintegracione snage mogle biti podstaknute (Stevovic, 2018a).

Kao što je već rečeno, čitav je niz mogućih ishoda pregovora, kao i njihovih potencijalnih uticaja na ekonomiju, posebno ekonomiju Britanije i one zemlje članice EU27 koje imaju intenzivne trgovinske relacije sa Velikom Britanijom.

Moguće ekonomske uticaje su modelirali razni vodeći naučni i politički analitičari i eksperti. Te studije su pregledane i primenjene od strane Generalnog direktorata za unutrašnje politike Evropskog parlamenta u dokumentu pod nazivom "Procena ekonomskog uticaja Bregzita na EU27", što je zapravo bila studija koju je izradio Komitet za unutrašnje tržište i zaštitu potrošača, koji se ovde pominje kao (Emerson i sar. 2017), prema imenu glavnog autora.

Uopšteno gledano, studija IMCO ispitivala je različite scenarije uslova secesije Velike Britanije. Utvrđeno je da će gubici EU27 biti beznačajni, mada bi moglo biti ozbiljnijih uticaja na neke države članice i na određene sektore. S druge strane, gubici za Veliku Britaniju izračunati su i projektovani kao značajni.

Studija je kao polaznu tačku za dalje analize prognoze Bregzita usvojila polazište koje je definisala premijerka Tereza Mej (Stevovic, 2017). Pažnju naročito skreće njena upotreba pojma "strateško partnerstvo" u opisu mogućih budućih odnosa Velike Britanije sa EU. Ovo opisuje odnos koji ima Evropska unija sa "zemljama sveta za koje se smatra da su najvažnije za EU iz ekonomskih i / ili političkih razloga, uključujući SAD, Kanadu, Meksiko, Kinu, Japan i druge koje se ovde dalje ne nabrajaju. Glavna dogovaranja najvećih svetskih ekonomskih sila se odvijaju na godišnjim ili dvogodišnjim sastancima na samitu, gde se usmeravaju globalnim i diskutuje se o bilateralnim pitanjima. Neki od dogovora uključuju preferencijalne trgovinske aranžmane, ali drugi ne (Whyman i Petrescu, 2017b).

Iz svega prethodno iznetog i analiziranog, proistekla je pozicija i stav PM Mej da je Velikoj Britaniji potreban i da Britanija želi "maksimalan pristup" jedinstvenom tržištu EU, a da pritom zadrži nezavisnost i da ne bude deo njega. Posledično tom definisanom cilju, Velika Britanija počinje pregovore o povlačenju kao potpuno

naklonjena jedinstvenim tržištem EU za robu i usluge. Međutim, Velika Britanija će sigurno želeći da se povuče iz određenih oblasti. U tom slučaju će izgubiti preferencijalni tretman za predmetne proizvode i usluge.

Na primer, Velika Britanija može izgubiti pristup tržištu nabavki, ali pojačati svoju ulogu u direktivama za tehničke standarde. Međutim, kako je zaključeno u IMCO studiji, EU posmatra svoj zakon o jedinstvenom tržištu kao homogenoj celini, s tim da sporazum EU sa Kanadom (CETA) ignoriše zakon EU. Uspostavljeni modeli uključuju DCFTA, sporazum EU sa Ukrajinom, koji nudi visok nivo pristupa tržištu, sporazum EEA, koji takođe nudi visok nivo pristupa tržištu, a zatim STO, koja ne podrazumeva nikakav preferencijalni pristup tržištu.

4 MODELI SPORAZUMA EU SA DRUGIM ZEMLJAMA

Koncizan pregled mogućih modela trgovinskih sporazuma i njihove procenjene posledice po EU i Veliku Britaniju je prikazan u Tabeli 3.

Verovatna tačka sukoba, uzrok napetosti u pregovorima biće "sloboda kretanja" naspram "pristupa tržištu" i ideja da će Velika Britanija morati da plati pristup tržištu, što znači da bi morala uputiti značajan doprinos EU budžetu (Emerson i sar., 2017).

U pogledu istraživanja predviđanja verovatnih ishoda, napravljeno je nekoliko pokušaja da se utvrdi uticaj Bregzita, koristeći najsavremenije ("state of the art") tehnike modeliranja trgovinske politike. Grupišući različite kombinacije parametara i potencijalnih uticaja, izvedena su tri modela od strane zvaničnih izvora (OECD, UK Treasury i Holandskog Centralnog Biroa za Planiranje), dok su tri bili iz akademskih ili ekspertskih institucija (London School of Economics, IFO u Minhenu, Open Europe u Londonu).

Iako nijedan model ne može apsolutno i istovremeno simulirati sve ekonomske efekte Bregzita – važno je istaći da je najčešće većina eksperata, ako ne i svi, netačno očekivala još teže posledice po ekonomiju VB. U svakom slučaju, svi modeli "pružaju klaster nalaza koji su bliski konsenzusu u pogledu relativne veličine udara" (Emerson i sar., 2017, str. 28). Jer trgovina u Velikoj Britaniji sa EU27 predstavlja znatno veći

udeo u BDP-u zemlje od učešća EU u BDP-u (ovo poređenje nije sasvim ravnopravno, s obzirom da se poredi BDP jedne zemlje (Velike Britanije) sa BDP-om 27 državnih trgovinskog bloka), zbog toga

se može zaključiti da će ekonomski uticaji Bregzita biti više negativni za Veliku Britaniju nego za EU blok.

Tabela 3 – Niz scenarija i pripadajuće procene mogućih ishoda, izvor (Emerson i sar. 2016)

Scenario	Procena
1. EEA	Blizu sadašnjeg stanja, previše blizu za UK
1. 1 EEA + carinska unija	Teorijski slučaj, vrlo blizu sadašnjeg stanja, previše blizu za UK
2. STO	Znatno smanjenje pristupa tržištu, gubitak za UK
2.1 + agresivna konkurencija	Sa poreznim i regulatornim nadmetanjima koja nisu kooperativna
3. Preferencijalni modeli	
3.1 Jednostavan sporazum o slobodnoj trgovini	Mogući, ali UK želi "Sveobuhvatni sporazum o slobodnoj trgovini"
3.2 Carinska unija (sa sporazumom o slobodnoj trgovini)	Više od jednostavnog sporazuma o slobodnoj trgovini, ali UK ne želi carinsku uniju
3.3 Švajcarski model	Selektivni i fleksibilni u prošlosti, ali nisu dostupni za Veliku Britaniju
3.4 CETA (Kanada)	Sveobuhvatno, izvan jednostavnog sporazuma o slobodnoj trgovini; nema sadržaja EU ackuis-a
3.5 DCFTA (Ukrajina)	duboko i sveobuhvatno, sa puno sadržaja EU ackuis-a
3.6 SSP (Balkan)	Slabiji od DCFTA, za pristupne kandidate za članstvo, a ne za Veliku Britaniju
3.7 PCA (Kazahstan)	Malo više od STO, nije dostupan za Veliku Britaniju
3.8 Strateško partnerstvo	Globalna diplomatija na nivou samita o strateškom partnerstvu
3.9 <i>Idem</i> sa ciljem CFTA	= cilj UK (sveobuhvatni sporazum o slobodnoj trgovini, negde između CETA i DCFTA)

Studija IMCO-a (Emerson i sar. 2017) karakteriše pretpostavke u analizama mogućih posledica Bregzita kao optimistične i pesimistične. "Optimistične" - podrazumevaju da se pretpostavlja samo malo povećanje trgovinskih barijera. "Pesimistične" - podrazumevaju da će nastati veće trgovinske barijere između zemalja učesnica. Postoje i "centralni" scenariji koji izbegavaju gore navedene ekstreme.

Na primer, optimistični scenario pretpostavlja da UK koristi trgovinski režim kao što ga koristi Norveška, koja se nalazi u Evropskom ekonomskom prostoru (EEA). Prema oceni i analizama eksperata, posmatrajući i stavove

premijerke Mej, ovaj scenario i jeste previše optimističan. Pesimistični scenario, s druge strane, odražava najgori scenario. U skladu sa njim bi bi Velika Britanija bila primorana da koristi trgovinske propise STO. Takav scenario daljeg razvoja trgovinskih odnosa se naziva "tvrdim Bregzitom". Prilikom procene uticaja ovih trgovinskih režima, modeli se fokusiraju na procene uticaja preko kvantitativnih analiza BDP-a (Lawless i Morgenroth, 2016).

U literaturi (Emerson i sar. 2017) i (Lawless i Morgenroth, 2016) izračunat je pad od 30% izvoza EU27 u Veliku Britaniju i pad od 22% izvoza UK u EU27. Ove statistike, koje se oslanjaju na primenu

najpoželjnijih STO tarifa, rezultiraju u padu od 2% ukupnog izvoza EU27 prema celom svetu. S obzirom na znatno veću izloženost Irske i Belgije, dve zemlje suočene su sa direktnim smanjenjem izvoza od 4% i 3,1%. Uticaj Bregzit-a na ukupan izvoz iz Velike Britanije je znatno veći i prema pomenutim studijama, iznosi 9,8%, dok bi pad izvoza u EU27 bio 3%, u scenariju STO i 1,7% u pretpostavci modela FTA. Velika Britanija bi se suočila sa smanjenjem ukupnog izvoza za 21,8% pod pretpostavkama koje obuhvata scenario STO i 12,5%, pod pretpostavkom usvojenog FTA modela iz tabele 4.

5 UTICAJ BREGZITA NA BDP

Rekapitulacija mogućih uticaja Bregzita na pad BDP-a, u rasponu od 0.11 do 0.52% za EU27, kumulativno za period do 2030. godine, kao i pad BDP-a u Velikoj Britaniji za raspon optimističkog i pesimističkog scenaria, izraženo u % i u bilionima eura, prema pregledu raznih ekspertskih izvora iz različite literature, prikazana je u tabeli 5. Uzimajući u obzir prosečnu vrednost, koja pretpostavlja da je promena inkrementalna, prosečni efekat na godišnji BDP bi bio od 0.01 % do 0.05%. Sa druge strane, treba napomenuti da se model Booth / Open Europe razlikuje mnogo od drugih jer model koristi radikalno "optimističniji" scenario, odnosno vrlo liberalniju formulu kojom bi Velika Britanija uspostavila slobodnu trgovinu unilateralno i sa EU i sa ostatkom sveta. Bilo je tri takva slučaja: u Singapuru, Gruziji i Hong Kongu.

Dve prethodno pomenute studije (Roja-Romogosa i Felbermair) pružaju sveobuhvatan pregled za svaku od 27 država. Sa stanovišta država članica, studije pokazuju da su, kao što se očekivalo, one zemlje koje su u trgovini najviše zavisne od Velike Britanije, bilo zbog blizine ili iz kulturalnih razloga, najviše izložene i stoga mogu očekivati najveće uticaj u smislu pada BDP-a. Pored same Velike Britanije, u kojoj će se desiti najveće promene zbog izlaska iz EU, Irska će u okviru opcije STO zabeležiti gubitak BDP-a od nešto više od 3,5%, a u okviru scenaria FTA (Roja) imaće pad BDP-a od 3,5%, dok će Belgija imati gubitke od 2% u okviru STO i 1,5% u okviru sporazuma o slobodnoj trgovini, nakon čega sledi Holandija (sa gubicima nešto više od 1% opciji

STO i nešto ispod 1%, kod FTA), zatim Portugal i Španija, ispod 1%. Ovi podaci su sve za gubitke BDP-a do 2030. godine, a kao što je ranije pomenuto, broj je značajno manji kada se računa godišnji prosek.

Međutim, kako navodi IMCO studija, gubici BDP-a ne prikazuju celu sliku. Malta i Kipar, kao i Luksemburg su među najopterećenijim državama, prema studiji "Felbermair" u većoj, a kod "Roji" u manjoj meri, zbog očekivanog smanjenja trgovine finansijskim uslugama sa Velikom Britanijom. Ove stavke predstavljaju ogromnu proporciju u odnosu na BDP tih ekonomija. Dok Belgija i Holandija imaju izrazito vidljive promene, brojevi se mogu protumačiti kao skloni neopravdano velikim gubicima jer se dobar deo tranzita između Velike Britanije i EU27 obavlja kroz morske luke Belgije i Holandije bez dodavanja vrednosti.

Kao i u analiziranim studijama iz tabele 5, u studiji "Global Council Impact study" (Global Counsel, 2015) deli zemlje članice EU prema kriterijumu izloženosti na one koje imaju:

- 1) "visoku izloženost", nakon čega sledi
- 2) "značajna izloženost", zatim
- 3) "izloženost niše" i
- 4) "niska izloženost".

Irska, Holandija i Kipar su kategorisani da imaju visoku izloženost, nakon čega sledi Danska, Republika Češka, Belgija, baltičke države, Slovačka i Španija, koje imaju značajnu izloženost, dok su ostali članovi navedeni kao izloženost niše ili niska izloženost.

Na sektorskom nivou, pesimistički scenariji pokazuju uticaj koji je mnogo oštriji od proseka; ovo važi za auto industriju, na kojoj bi bile primenjene "most favoured nations" tarife STO. Takođe, napuštanje Velike Britanije iz Carinske Unije može negativno uticati na složene višestruke lance snabdevanja, što bi dovelo do znatnog gubitka potražnje za automobilima Mini, Range Rovers, Nissan i Toyota koji su "napravljeni u Velikoj Britaniji". Ali ako nastavi depresijacija funte, ona može služiti da se suprotstavi ovoj sili, ostvarujući adekvatan nivo konkurencije (Zuleeg, 2018).

Tabela 4 – Pregled procene posledica Bregzita na BDP UK i EU27 za optimistički i pesimistički scenario kvantitativno

Scenario	EU27		UK	
	(%)	(10 ⁹ €)	(%)	(10 ⁹ €)
Ottaviano / LSE				
Optimistički: UK sličan EEA / Švajcarska	-0,12	-14,5	-1,28	-33,0
Pesimistički: Velika Britanija kao treća država, STO	-0,29	-35,1	-2,61	-67,3
Aichele / Felbermair / IFO				
Optimistički: UK sličan EEA / Švajcarska	-0,1	-12,1	-0,64	-16,5
Pesimistički: Velika Britanija kao treća država, STO	-0,3	-36,3	-2,3	-59,3
OECD				
Optimistički: trgovina, SDI, migracije, mali padovi	-	-	-2,7	-69,7
Centralno: <i>idem</i> srednje opadanje	-	-	-5,1	-131,6
Pesimistički: <i>idem</i> velika opadanja	-0,8*	-96,9	-7,7	-198,7
Roja-Romagosa / Centrali Planning Bureau, NL				
Optimistički: FTA posle 10 godina sa pola NTB između EU i STO	-0,6	-72,7	-3,4	-87,7
Pesimistički: Velika Britanija kao treća država, STO	-0,8	-96,9	-4,1	-105,8
Booth / Open Europe				
Optimistički: UK jednostrani sporazum o slobodnoj trgovini sa celim svetom, plus ambiciozna agenda deregulacije			+1,5	38,7
Pesimistički: Velika Britanija kao treća država, STO	-0,034	-41,2	-2,2	-56,8
UK Treasury				
Optimistički: UK sličan EEA			-3,8	-98,0
Centralno: Velika Britanija u carinskoj uniji kao što je Turska ili kanadska CETA			-6,2	-160,0
Pesimistička Velika Britanija kao treća država, STO			-7,5	-193,5
Prosek				
Optimistički	-0,11	-13,3	-1,31	-33,8
Pesimistički	-0,52	-63,0	-4,21	-108,6

6 UTICAJ NA FINANSIJSKU INDUSTRIJU

U periodu pre glasanja za Bregzit, finansijski sektor i finansijske usluge su bile od glavnih domena za koje se strahovalo da će pogoditi grad

London prema veličini štete i nivou poremećaja u tim oblastima (Alexander i sar. 2018). Razlog je bio opravdan, jer se i kasnije potvrdilo da postoji opšta saglasnost da će sektor finansijskih usluga trpeti najviše, i da će određeni segmenti finansijskih usluga biti teže pogođeni od drugih. U

dodatku, finansijske usluge direktno obezbeđuju 1.2 miliona radnih mesta i učestvuju sa 7,9% BDP-a u Velikoj Britaniji (Global Counsel, 2015).

Iako je Londonski finansijski sektor uspostavio konkurentne prednosti, koje neće moći biti skoro uklonjene, propisi EU će otežati Londonu da se služi finansijskim tržištima EU, posebno za trgovinu evrima i trgovinu finansijskim proizvodima (Amadeo, 2017). Velika Britanija je vodila evro bankarstvo, ali zemlje Evrozona žele da vide ovu aktivnost vođenu u Evrozoni, i da je pritom nadgleda Evropska centralna banka, što će se verovatno nakon Brexit-a i desiti, jer Velika Britanija više neće biti zaštićena primenom Pravila jedinstvenog tržišta Evropskog suda pravde.

Institut Peterson je nedavno održao simpozijum kako bi predstavio istraživanje o uticaju koji Bregzit ima na finansijske usluge. U literaturi (Djankov, 2017) je predstavljeno istraživanje koje opisuje neposredne efekte koje se očekuje da će Bregzit imati na finansijski sektor:

1. Pad prihoda od 12-18% u gradu Londonu
2. Pad zaposlenosti od 7-8%

Djankov je naglasio da se finansijske usluge mogu podeliti na četiri široka sektora:

1. bankarstvo,
2. osiguranje (i reosiguranje),
3. upravljanje imovinom i
4. kliring usluge.

Efekti Bregzita neće se rasporediti jednako na sva četiri sektora. U okviru svoje analize, Djankov je napisao: "Analizirani su kvalitativni i kvantitativni podaci za 2016. godinu razvrstani za svaki od ova četiri sektora, a zatim su pregledana poslovanja u svakom od ovih sektora, i prihodi koji dolaze od servisiranja EU zemalja. U bankarstvu je 23% ukupne proizvodnje prema EU. U osiguranju 15% izvoza ide u EU, ali samo mali deo ovog sektora će biti pogođen, jer je sektor osiguranja prebacio poslovanje i zauzeo pozicije u drugim zemljama EU, čime je izbegnuto pitanje licenci EU.

Djankov je napisao da će usluge "kliringa" najviše biti pod uticajem "pasoških zahteva" u poslovima "kliringa". Djankov je dalje pokazao da finansijske usluge imaju efekte prvog reda i efekte drugog reda, kao što su pravne usluge. Mnoga preduzeća iz drugog reda biće prisiljena da zatvore poslovanje i da se izmeste na drugo mesto, u drugu državu (Blake, 2017).

Nicolas Veron je u literaturi (Djankov, 2017) prognozirao da će najbolja opcija za neke finansijere iz Londona biti da se presele na lokacije u EU i da najbolje pozicionirani sekundarni finansijski centri mogu imati koristi ako se presele u Frankfurt, Amsterdam, Dablin, Luksemburg i u manjoj meri u Pariz. London bi, prema analizama, ostao dominantan, ali ne onoliko dominantan kao što je bio pre Bregzita. Pozicija Londona kao međunarodnog finansijskog centra mogla bi biti ugrožena ako veliki broj evropskih firmi migrira nakon Bregzita.

Istovremeno, Bregzit može promeniti ravnotežu u debatama o zakonodavstvu u Evropi, s obzirom da Velika Britanija trenutno zauzima stav da odbija svaki rizik vezano sa uvođenjem propisa. Neke regulatorne inicijative, koje je UK uspešno blokiralo, mogle bi biti prihvaćene bez uticaja Velike Britanije u vezi sa takvim pitanjima. U narednim godinama, finansijsko regulatorno okruženje EU bi se moglo promeniti.

7 ZAKLJUČAK

U radu je prikazan ekonomski aspekt Bregzita odnosno uzajamni odnos ekonomija Velike Britanije i 27 zemalja Evropske Unije. Analiza međusobnog odnosa ovih ekonomija poslužila je kao osnov za zaključivanje o ekonomskom aspektu procesa razdruživanja.

Ekonomski uticaj Bregzit-a je kvantifikovan. On je lakši za izračunavanje, ali na kraju opet zavisi od vrste sporazuma o kojima Velika Britanija i EU27 prema članu 50 još uvek pregovaraju. Analizirani su najoptimističniji slučajevi (sporazum tipa EEA) koji nisu realni, oni između i najpesimističniji (STO bez preferencijalnog trgovinskog ugovora), što takođe nije verovatno.

Velika Britanija želi da dobije što više pristupa jedinstvenom tržištu, a da zapravo ne pripada EU, ali EU tradicionalno usklađuje regulaciju sa pristupom tržištu. EU želi da postigne povoljan dogovor sa Velikom Britanijom, ali istovremeno želi da pošalje jasnu poruku drugim članicama EU da napuštanje EU ne može biti ekonomski bezbolno. Najverovatniji ishod je da će Velika Britanija, kao i Norveška, morati da doprinese budžetu EU u zamenu za pristup tržištu.

Generalno, Velika Britanija će ekonomski izgubiti mnogo više od EU27 nakon Bregzit-a, jer trgovina Velike Britanije sa EU predstavlja mnogo veći deo

sopstvenog BDP-a nego što je slučaj sa EU27. Međutim, nekoliko država članica, uključujući Holandiju, Irsku, Belgiju, Luksemburg, Maltu i Kipar, znatno su više izložene u odnosu na druge zemlje članice EU. Neke od ovih izloženosti odražavaju upotrebu luka za trgovinu (Holandija i Belgija), dok druge predstavljaju ulogu industrije finansija (Kipar).

Uopšteno govoreći, može se zaključiti da će ekonomski uticaj Bregzit-a biti značajniji za Veliku Britaniju, odražavajući se na sporiji rast BDP-a, nego što bi bio slučaj ako bi Velika Britanija ostala u EU. Velika Britanija se nada da će nadoknaditi ovaj gubitak kroz nove bilateralne trgovinske sporazume sa drugim zemljama.

Takođe je jasno da će finansijska industrija u Velikoj Britaniji, kao jedna od vodećih industrija te vrste u svetu, biti značajno uzdrmana. Oni će ostati vodeći finansijski sektor u Evropi jer su razvili mnoge sekundarne usluge koje upotpunjuju poslovanje finansijskog sektora (npr. pravne usluge i slično). Ipak, značajne promene su neizbežne zbog pravila pasoša i valutnih propisa i zato se Bregzit smatra mogućnošću rasta za finansijske centre van Britanije, a naročito u Amsterdamu, Luksemburgu, Frankfurtu i Parizu.

Na osnovu rezultata analize i na osnovu prethodno izvršenih istraživanja može se zaključiti da ne postoje razlozi za neprihvatanje početnih hipoteza:

- prva početna hipoteza se može usvojiti odnosno sigurno će doći do promena u ekonomskim odnosima između dve ekonomije nakon procesa razdruživanja;

- druga početna hipoteza se takođe može prihvatiti jer izbor bilo kog modela razdruživanja („Norveški“, „Švajcarski“ ili izlazak iz jedinstvenog tržišta EU) imaće negativne posledice na ekonomiju Velike Britanije jer će ili biti otežan njen pristup tržištu Evropske Unije ili će morati da čini ekonomske ustupke;
- treća početna hipoteza se takođe može prihvatiti jer će nesumnjivo doći do otežane razmene između dve ekonomije. Iako će EU kao celina imati manje negativne posledice od razdruživanja u odnosu na VB, one neće biti podjednako raspodeljene na sve zemlje EU27. Više će biti pogođene zemlje čiji izvoz u VB ima veći udeo u nacionalnom BDP i
- četvrta početna hipoteza se može prihvatiti jer na osnovu izjava koje dospevaju u javnost, postoji očigledna tendencija da svaka strana zaštiti svoje interese.

Opsežna istraživanja i analize ukazuju da početna logika Bregzita da je za VB u interesu da maksimizira svoje ekonomske koristi (jer je ona donela odluku o razdruživanju i time pokazala da smatra da će imati više ekonomskih koristi od napuštanja nego od ostanka u EU), a da EU treba da se bori za minimiziranje štete (jer ona nije bila inicijator razdruživanja, što bi značilo da joj razdruživanje nije bilo u ekonomskom interesu), nije u skladu sa rezultatima ekonomske analize. Ovaj rezultat ukazuje i da Evropska Unija, iz ekonomskog aspekta, ima bolju pregovaračku poziciju.

CITIRANA DELA

Alexander, K., Barnard, C., Ferran, E., Lang, A., & Moloney, N. (2018). *Brexit and Financial Services: Law and Policy*. Bloomsbury Publishing.

Amadeo, K. (2017). What Is Monetary Policy. *Objectives, Types and Tools*.

Blake, D. (2017). Brexit and the City. *manuscript, Cass Business School, City University of London. Web*.

Burdekin, R. C., Hughson, E., & Gu, J. (2018). A first look at Brexit and global equity markets. *Applied Economics Letters*, 25(2), 136-140.

Busch, B., & Matthes, J. (2016). Brexit-the economic impact: A meta-analysis: IW-Report.

Castro, F. G., Kellison, J. G., Boyd, S. J., & Kopak, A. (2010). A methodology for conducting integrative mixed methods research and data analyses. *Journal of mixed methods research*, 4(4), 342-360.

- Counsel, G. (2015). Brexit: the impact on the UK and the EU. *Pozyskano z: https://www.global-counsel.co.uk/sites/default/files/special-reports/downloads/Global%20Counsel_Impact_of_Brexit.pdf*.
- De Grauwe, P. (2016). What future for the EU after Brexit? *Intereconomics*, 51(5), 249-251.
- De Ville, F., & Orbie, J. (2014). The European commission's neoliberal trade discourse since the crisis: Legitimizing continuity through subtle discursive change. *The British Journal of Politics and International Relations*, 16(1), 149-167.
- Djankov, S. (2017). The City of London after Brexit.
- Emerson, M., Busse, M., Di Salvo, M., Gros, D., & Pelkmans, J. (2017). An Assessment of the Economic Impact of Brexit on the EU27. 22 March 2017.
- Lawless, M., & Morgenroth, E. (2016). The Product and Sector Level impact of a Hard Brexit across the EU. *ESRI, WP(550)*.
- McGowan, L. (2018). Planning Brexit, July 2016–March 2017 *Preparing for Brexit* (pp. 33-48): Springer.
- Odermatt, J. (2018). Brexit and British Trade Policy *Routledge Handbook of the Politics of Brexit*: Routledge.
- Sarkar, D. (2007). *Lean for service organizations and offices: A holistic approach for achieving operational excellence and improvements*: ASQ Quality Press.
- Somai, M. (2017). Brexit: risks and opportunities of disintegration 1. *Unia Europejska. pl*, 243(2), 9.
- Stevović, M. (2016). *EU common foreign and security policy from integration to disruption*, Proceeding of International Scientific Conference Europe and Asia - economic integration prospects, Belgrade, January 25 – 26. 2015, pp 418-430. www.bba.edu.rs/beogradskabankarskaakademija
- Stevović, M. (2017). *EU as a legal community and prominent authorities of the institution of foreign and security policy, Legal life*, (in Serbian), ISSN 0350-0500, <http://scindeks.nb.rs/Journals.aspx>
- Stevović, M. & Crnobrnja, M. (2015). Security policy of the European Union and refuge crisis. *Megatrend revija*, 12(3), 329-342.
- Stevović, M. (2018a). *Impact of Brexit to security and key areas in the EU and UK*, Account and Financial Management Journal, Vol 3, Issue 01, January 2018, 1247-1253.
- Stevović, M. (2018b). *Brexit challenges and prospective political effects on the EU countries and UK*, International Scientific Conference "LAW 2018 – Current Problems of Law and Legal Science", Belgrade, 4th and 5th of May 2018
- Stevovic, M. (2018c). *Economic impacts of Brexit to EU27 and UK*, Industry, 46(2), ISSN 0350-0373, <http://industry-jse.com/>
- Whyman, P. B., & Petrescu, A. I. (2017a). *The Economics of Brexit: A Cost-Benefit Analysis of the UK's Economic Relationship with the EU*: Springer.
- Whyman, P. B., & Petrescu, A. I. (2017b). Foreign Direct Investment (FDI) *The Economics of Brexit* (pp. 123-161): Springer.
- Zuleeg, F. (2018). Reflections on the 26-27 June European Council Summit. *Policy*.

Datum prve prijave: 07.04.2018.
Datum prijema korigovanog članka: 29.07.2018.
Datum prihvatanja članka: 05.09.2018.

Kako citirati ovaj rad? / How to cite this article?

Style – **APA Sixth Edition:**

Stevović, M. (2018, 10 15). Ekonomski scenario i finansijska industrija u EU27 i UK posle Bregzita. (Z. Čekerevac, Ur.) *FBIM Transactions*, 6(2), 150-163. doi:10.12709/fbim.06.06.02.15

Style – **Chicago Sixteenth Edition:**

Stevović, Marko. 2018. „Ekonomski scenario i finansijska industrija u EU27 i UK posle Bregzita.“ Urednik Zoran Čekerevac. *FBIM Transactions* (MESTE) 6 (2): 150-163. doi:10.12709/fbim.06.06.02.15.

Style – **GOST Name Sort:**

Stevović Marko Ekonomski scenario i finansijska industrija u EU27 i UK posle Bregzita [Časopis] // *FBIM Transactions* / ur. Čekerevac Zoran. - Beograd : MESTE, 15 10 2018. - 2 : T. 6. - str. 150-163.

Style – **Harvard Anglia:**

Stevović, M., 2018. Ekonomski scenario i finansijska industrija u EU27 i UK posle Bregzita. *FBIM Transactions*, 15 10, 6(2), pp. 150-163.

Style – **ISO 690 Numerical Reference:**

Ekonomski scenario i finansijska industrija u EU27 i UK posle Bregzita. **Stevović, Marko.** [ur.] Zoran Čekerevac. 2, Beograd : MESTE, 15 10 2018, *FBIM Transactions*, T. 6, str. 150-163.